

Waterschap Hunze en Aa's
T.a.v. de heer A. de Jonge
Postbus 195
9640 AD VEENDAM

MUG Ingenieursbureau b.v.
Zernikelaan 8
9351 VA LEEK
Postbus 136
9350 AC LEEK
tel. (0594) 55 24 20
fax (0594) 55 24 99
info@mug.nl
www.mug.nl

Een Dijkstra-onderneming

datum 22 april 2013
projectnummer 94206012
onderwerp resultaten archeologische begeleiding Jachthaven Bad Nieuweschans

Geachte heer De Jonge,

In de periode juli 2012 tot en met april 2013 heeft MUG Ingenieursbureau een archeologische begeleiding uitgevoerd van de graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van een nieuwe jachthaven ten noorden van Bad Nieuweschans, gemeente Oldambt (Groningen). Door middel van dit briefrapport stellen wij u op de hoogte van de resultaten en de conclusies van dit onderzoek.

Aanleiding en onderzoekskader

De aanleiding tot het onderzoek is de aanleg van een nieuwe jachthaven. Hiertoe wordt een slenk ontgraven met een diepte van maximaal 2,5 m-mv.

Voorafgaand aan de archeologische begeleiding is een Programma van Eisen (PvE) opgesteld. Als onderdeel van dit PvE is een gespecificeerde archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie opgesteld. De onderzoekslocatie ligt in het Reiderland, ten noorden van de vesting Nieuweschans. In geomorfologisch opzicht bestaat de onderzoekslocatie uit getijdenafzettingen, afkomstig van de Dollard, die zijn afgezet in de late middeleeuwen. De diepere ondergrond bestaat uit veen(resten). Dit veen ligt op dekzand dat is afgezet in de laatste koude fase van het pleistoceen. Het veen is grotendeels verdwenen als gevolg van menselijk handelen (veenwinning, ontginning). Door de ontginning van het veen in de late middeleeuwen daalde het maaiveld (inklinking), waardoor de Dollard uiteindelijk ver het land binnen kon dringen. Hierbij is het oorspronkelijke veenlandschap bedekt geraakt met een dik pakket klei en zijn vele nederzettingen en bewoningsresten verdwenen. Binnen de onderzoekslocatie worden, indien de top van het oorspronkelijke veenpakket binnen de ontgravingsdiepte van de jachthaven valt, resten van dit historische landschap verwacht, zoals resten van nederzettingen en agrarische activiteiten daterend uit de periode vroege tot en met de late middeleeuwen. In het kleipakket worden resten verwacht die samenhangen met de vesting Nieuweschans, daterend uit de periode nieuwe tijd. Het betreft vooral resten van wapentuig, munitie en militaire uitstralingen (metaalvondsten). In de top van het dekzand, onder het veen, kunnen resten van steentijdbewoning worden verwacht.

contactpersoon Astrid Spoelstra
e-mail aspoelstra@mug.nl
bijlage(n) -

tel. (0594) 55 24 59
mobiel (06) 11 03 97 37

pl. AS
typ. ml

Afwijkingen op het PvE

Volgens het PvE diende tijdens de aanleg van de slenk een archeoloog aanwezig te zijn. In het oorspronkelijke PvE stond vermeld dat alle vrijgekomen grond door middel van een metaaldetector onderzocht diende te worden. In de praktijk bleek dit vanwege de hoeveelheid grond praktisch niet haalbaar te zijn. Bovendien werd de kans op het aantreffen van metalen objecten dieper dan 1,0 m-mv als klein ingeschat. In overleg met Libau (juli 2012) is daarom besloten om aanwezig te zijn bij de ontgraving van de bovenste 1,0 m, zodat het sediment tijdens deze ontgraving vlaksgewijs met een metaaldetector geïnspecteerd kon worden. Omdat de vrijgekomen grond direct werd afgevoerd of direct elders op het terrein werd verwerkt, was inspectie van de stort slechts beperkt mogelijk.

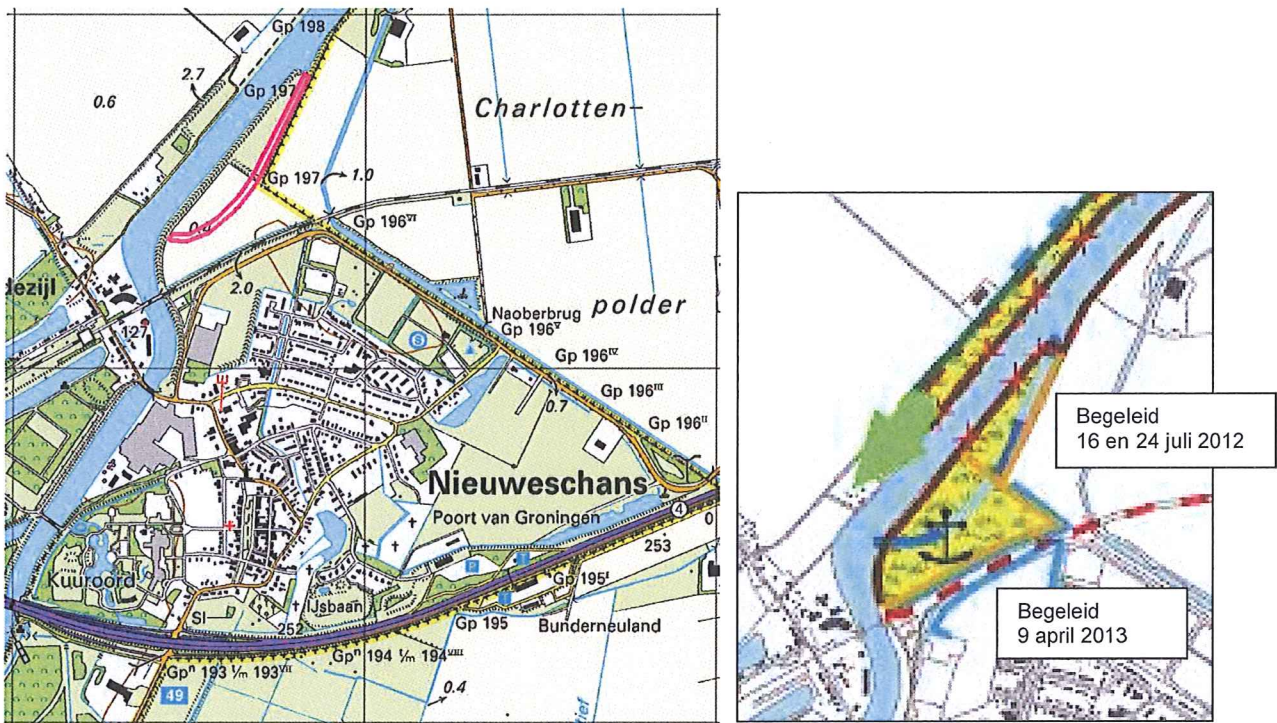
Bij aanvang van de werkzaamheden was de afspraak gemaakt dat er zo snel mogelijk contact opgenomen zou worden met MUG om de planning op elkaar af te stemmen, zodat er, conform het PvE, tijdens het ontgraven een archeoloog aanwezig zou zijn. Ondanks herhaaldelijk telefonisch contact tussen MUG en de uitvoerder is tijdens de uitvoering echter gebleken dat er al grote stukken ontgraven waren zonder dat daar een archeoloog bij aanwezig was. Hierdoor was er geen sprake meer van begeleiding van de graafwerkzaamheden, maar kon er slechts een inspectie achteraf plaatsvinden. Om die reden kon er ten aanzien van de aanleg van een vlak en ten aanzien van metaaldetectie niet volgens het PvE gewerkt worden. De bodemopbouw is na de aanleg van de slenk gedocumenteerd conform het PvE. Omdat grote gedeelten van de slenk echter zonder begeleiding zijn aangelegd, stond de slenk bij het arriveren van de archeoloog deels onder water en was er sprake van instabiele profielen. Om veiligheidsredenen was betreding van de slenk slechts beperkt mogelijk.

Afbeelding 1. Gedeelte van de slenk dat reeds ontgraven was zonder archeologische begeleiding

Ligging van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie ligt ten noorden van de bebouwde kom van Bad Nieuweschans en wordt in het noorden en westen begrensd door de Westerwoldse Aa, in het zuidoosten door de Nederlands-Duitse grens en in het zuiden door de spoorlijn/Europaweg (afbeelding 2).

Afbeelding 2. De ligging van de onderzoekslocatie (roze lijn) geprojecteerd op de topografische kaart (bron: Topografische Dienst Kadaster, Emmen). Rechts de inrichtingsschets waarop de toekomstige situatie weergegeven is (bron: Waterschap Hunze en Aa's)

Werkwijze

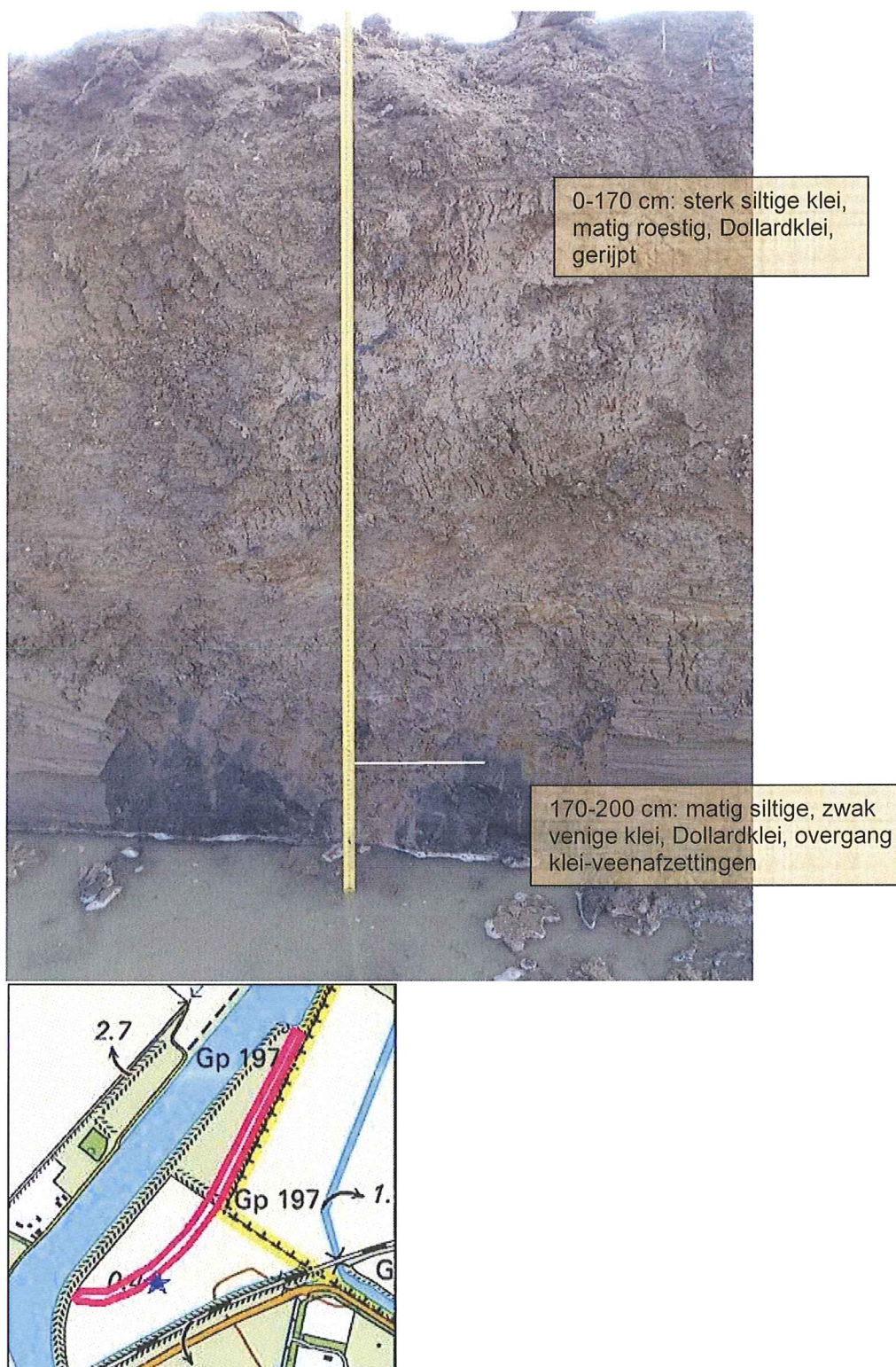
De slenk is aangelegd door een graafmachine met een gladde bak. Het noordoostelijke gedeelte van de slenk is aangelegd in de periode tot 24 juli 2012. Het zuidwestelijke gedeelte van de slenk is aangelegd in april 2013. De profielen zijn na de aanleg van de slenk met de hand opgeschaafd en gedocumenteerd door middel van foto's.

Afbeelding 3. Impressie van de aanleg van de slenk op 24 juli 2012, gefotografeerd in zuidelijke richting

Bodemopbouw

De bodemopbouw is vastgesteld door middel van twee profielopnames. De gehele slenk is aangelegd binnen het pakket Dollardklei, er zijn geen oudere afzettingen (veen of dekzand) aangesneden. De bodemopbouw is binnen de gehele onderzoekslocatie uniform. De bovengrond bestaat uit sterk siltige tot zwak zandige klei. De bovenste meter van dit kleipakket is matig roestig (gerijpt). Vanaf 125 m-mv wordt de klei 'zwaarder' (matig siltige klei). Vanaf 170 tot 200 à 250 cm-mv is er sprake van zwak venige donkergrijze klei. Het betreft de overgang van het klei- naar het veenpakket.

Afbeelding 4. Impressie van de bodemopbouw, zuidprofiel, in het westelijke gedeelte van de onderzoekslocatie. Inzet: locatie van de profielopname (ster)

Sporen en vondsten

De begaanbare en niet-ondergelopen gedeelten van het vlak zijn nagelopen en geïnspecteerd op de aanwezigheid van sporen en vondsten. Voor zover mogelijk was, zijn ook de profielen geïnspecteerd op de aanwezigheid van sporen en vondsten. Er zijn geen sporen of vondsten aangetroffen.

Conclusies

Op basis van de resultaten van de archeologische begeleiding is vastgesteld dat er binnen de gehele graafdiepte sprake is van Dollard-afzettingen die dateren uit de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd. Binnen deze afzettingen zijn geen sporen of vondsten aangetroffen. Hierbij dient de kanttekening te worden geplaatst dat de waarnemingsomstandigheden slecht waren (zie het kopje 'afwijkingen op het PvE'). De onderzoeksvragen uit het PvE kunnen als volgt worden beantwoord:

1. Zijn er binnen de onderzoekslocatie sporen en resten aanwezig die samenhangen met (de bouw van) de Nieuwe Schans en zo ja, welke?
In de onderzoekslocatie zijn geen resten aangetroffen die samenhangen met (de bouw van) de vesting Nieuwe Schans.
2. Zijn er binnen de onderzoekslocatie sporen en resten aanwezig die samenhangen met aan de schans gerelateerde activiteiten en zo ja, welke?
Binnen de onderzoekslocatie zijn geen resten aangetroffen die samenhangen met aan de schans gerelateerde activiteiten.
3. Zijn er binnen de onderzoekslocatie nog andere archeologische resten aanwezig en zo ja, welke?
Binnen de onderzoekslocatie zijn geen andere archeologische resten aangetroffen.
4. Hoe is de conservering van grondsporen en vondsten?
N.v.t.
5. Waaruit bestaat het vondstmateriaal?
N.v.t.
6. Wat is de datering van deze resten?
N.v.t.

Samenvatting

Op de onderzoekslocatie heeft een archeologische begeleiding plaatsgevonden. Op basis van de resultaten hiervan zijn de onderzoeksvragen uit het PvE zo goed mogelijk beantwoord. Er zijn geen vindplaatsen aangetroffen. Een archeologische begeleiding vormt per definitie de laatste stap van het archeologisch onderzoek in het kader van AMZ-cyclus. Door middel van de archeologische begeleiding kan het aspect archeologie in het kader van de planvorming afgesloten worden.

Wij verzoeken u ons projectnummer (94206012) te vermelden op alle correspondentie met betrekking tot dit project.

Voor nadere inlichtingen over deze briefrapportage kunt u contact opnemen met ondergetekende (u vindt de contactgegevens op het voorblad).

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
MUG Ingenieursbureau b.v.

A. Spoelstra
Archeoloog